

УДК 336.22(477)

Л. О. Матвійчук,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Хмельницький національний університет*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0974-2284>

Л. В. Олійник,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри підприємництва, корпоративної та просторової економіки,
Донецький національний університет імені Василя Стуса, м. Вінниця*ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3650-9891>

DOI: 10.32702/2306-6814.2023.11.31

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ: НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ БІЗНЕСУ

L. Matviichuk,

PhD in Economics, Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Khmelnytskyi National University

L. Oliinyk,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Entrepreneurship,

Corporate and Spatial Economy, Vasyl' Stus Donetsk National University

TRANSFORMATION OF THE TAX SYSTEM OF UKRAINE: NEW CHALLENGES FOR BUSINESS

У статті проаналізовано доходи державного бюджету України за статтями доходів та визначено роль податків у їх формуванні. Визначено, що наповнення бюджету у 2022 році відбувалося в умовах соціально-економічної кризи, спричиненої воєнними діями на значній території України, внаслідок чого доходи бюджетів усіх рівнів зазнали значних втрат, а структура наповнення державної казни — суттєвих змін. Так, значно скоротилися податкові надходження до бюджету та зросла частка коштів від закордонних країн і міжнародних організацій. Найбільші втрати припали на митні платежі: ПДВ та акцизний податок із ввезених товарів, ввізного мита, що відбулося у зв'язку із значним скороченням обсягів імпорту та застосування суттєвих митних пільг. Також, внаслідок різкого зниження прибутків підприємств та переходу ряду з них на спрощену систему оподаткування надходження від податку на прибуток також значно скоротилися. Досліджено сучасні підходи до трактування поняття "податкова система". Врахуючи складність та багатоаспектність поняття "податкова система" запропоновано податкову систему розглядати через призму поєднання наступних сфер: структурної, податкового законодавства, системи органів виконавчої влади, що справляють податки і збори; системи адміністрування, податкової безпеки. Кожна із зазначених сфер має свою внутрішню структуру, яка формується внаслідок взаємодії її елементів (складових). Визначено, що функціонування країни в умовах воєнного стану вимагає розробки і застосування нестандартних інструментів та прийняття управлінських рішень націлених на підтримку економіки. Проаналізовано зміни та новації у податковому законодавстві, які продиктовані як набуттям Україною статусу країни-кандидата до ЄС так і необхідністю стабілізації вітчизняної економіки. Розглянуті основні проблеми вітчизняної податкової системи та напрями її реформування. Визначено, що стратегічною метою реформ у сфері оподаткування на сучасному етапі розвитку податкової системи держави, має стати перехід від домінування принципу фіскалізму до більш активної реалізації її регулятивного потенціалу в напрямку стимулювання економічного розвитку.

The article analyzes the revenues of the State Budget of Ukraine by revenue items and determines the role of taxes in their formation. It is determined that the budget revenues in 2022 took place in the context of the socio-economic crisis caused by military operations in a large part of Ukraine, as a result of which the revenues of budgets of all levels suffered significant losses, and the structure of the State treasury revenues changed significantly. For example, tax revenues to the budget decreased significantly and the share of funds from foreign countries and international organizations increased. Customs payments accounted for the largest losses: VAT and excise tax on imported goods, import duties, which occurred due to a significant reduction in imports and

the application of significant customs privileges. In addition, due to a sharp decline in corporate profits and the transition of a number of companies to the simplified taxation system, income tax revenues have significantly decreased. The author examines modern approaches to the interpretation of the concept of "tax system". Given the complexity and multidimensionality of the concept of "tax system", the author suggests that the tax system should be considered through the prism of a combination of the following areas: structural, tax legislation, the system of executive authorities collecting taxes and fees; administration system, tax security. Each of these areas has its own internal structure, which is formed as a result of the interaction of its elements (components). It is determined that the functioning of a country under martial law requires the development and application of non-standard instruments and management decisions aimed at supporting the economy. The author analyzes the changes and innovations in tax legislation which are dictated by both Ukraine's acquisition of the EU candidate status and the need to stabilize the domestic economy. The main problems of the national tax system and directions of its reform are identified. The strategic goal of reforms in the field of taxation at the current stage of development of the tax system of the State should be the transition from the dominance of the principle of fiscalism to a more active realization of its regulatory potential in the direction of stimulating economic development.

Ключові слова: податки, податкова система, податкова безпека, адміністрування, податкове законодавство.

Key words: taxes, tax system, tax security, administration, tax legislation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сьогодні в Україні питання реформування податкової системи, належать до найгостріших як в економічному й соціальному, так і в політичному й безпековому контекстах. Проблема побудови оптимальної податкової системи полягає у забезпеченні балансу потреб і можливостей держави і громадян, публічними і приватними інтересами, тобто гармонізації інтересів усіх її учасників. Інтеграція України в світовий економічний простір, а саме наближення податкової системи нашої країни до стандартів ЄС потребує суттєвої трансформації вітчизняної податкової системи. Крім того, складна економічна ситуація, яка склалася в нашій країні, у зв'язку із воєнною агресією російської федерації, породжує необхідність прийняття якісних управлінських рішень у сфері оподаткування. Внаслідок війни так зване поле для податкових "маневрів" в Україні дуже звужене, а податкова система потребує суттєвого перезавантаження. В процесі такого перезавантаження необхідно сформувати пріоритетні напрями соціально-економічного розвитку країни та визначити набір податкових інструментів та механізмів, що мають бути використані для цього в найефективніший спосіб.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання становлення та функціонування податкової системи України є об'єктом дослідження багатьох вітчизняних науковців та досить широко висвітлене в спеціалізованій економічній літературі. Значну увагу під час вивчення означених проблем науковці приділяють сутнісному наповненню поняття "податкова система" та виокремленню складових податкової системи. Зокрема, в даному аспекті варто відзначити роботи таких дослідників, як І.В. Педь [3], В.Л. Андрущенко [4], О.Т. Замасло [5], А.М. Соколовська [6], З.С. Варналії [7], Р.М. Лещенко [10]. Втім, сучасні безпекові виклики, глобальні та трансформаційні процеси вносять нові корек-

тиви та породжують необхідність реформування податкової системи, що потребує подальшого вивчення та зумовлює актуальність дослідження, яке має теоретичну й практичну значимість.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Мета статті полягає у дослідженні сучасних підходів до трактування поняття "податкова система", виокремлені структурних складових податкової системи України, вивченні змін та новацій у податковому законодавстві, які продиктовані набуттям Україною статусу країни-кандидата до ЄС та необхідністю стабілізації вітчизняної економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Становлення та функціонування податкової системи України відбувається у складних умовах державотворення та відсутності належного досвіду справляння податків і зборів та інших обов'язкових платежів як дієвого інструменту регулювання соціально-економічного розвитку держави. Податкові відносини посідають важливу ланку суспільних правовідносин, оскільки саме за їх допомогою держава не тільки має змогу виконувати функції покладені на неї чинним законодавством, а й забезпечує створення передумов структурної перебудови національної економіки та її зростання. Податкові надходження є важливою формою перерозподілу валового внутрішнього продукту та є основним джерелом наповнення бюджетів різних рівнів (таблиця 1).

На основі даних таблиці 1 слід зазначити, що податкові надходження складають лівову часту у структурі доходів державного бюджету. Протягом 2018—2021 року вони становили близько 79—85 % від загального обсягу доходів Державного бюджету України. Також варто відмітити, що наповнення бюджету у 2022 році відбувалося в умовах соціально-економічної кризи, спричиненої воєнними діями на значній території України, внаслідок чого доходи бюджетів усіх рівнів зазнали

Таблиця 1. Доходи державного бюджету України за статтями доходів у 2018–2022 рр.

Вид доходу	Рік				
	2018	2019	2020	2021	2022
Загальний обсяг доходів державного бюджету, млн грн	928108,3	998278,9	1076016,7	1296852,9	1787395,6
Податкові надходження, млн грн	753815,6	799776,0	851115,6	1107090,9	949764,4
Частка у загальному обсязі доходів, %	81,22	80,12	79,1	85,37	53,14
Неподаткові надходження, млн грн	164676,5	186684,2	212946,9	175358,0	346327,7
Частка у загальному обсязі доходів, %	17,74	18,7	19,79	13,52	19,38
Доходи від операцій з капіталом, млн грн	657,5	183	79,4	328,7	6,11
Частка у загальному обсязі доходів, %	0,07	0,02	0,01	0,03	0,03
Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	1464,8	1139,9	1029,7	1289,9	481090,7
Частка у загальному обсязі доходів, %	0,16	0,11	0,1	0,1	26,92
Цільові фонди	187,5	1770,8	187,1	209,4	136,2
Частка у загальному обсязі доходів, %	0,02	0,18	0,02	0,02	0,01
Офіційні трансферти	7306,3	8725,0	10658,0	12576,1	9465,6
Частка у загальному обсязі доходів, %	0,79	0,87	0,99	0,97	0,53

Джерело: складено за даними Міністерства фінансів України [1].

значних втрат. Так, у 2022 році, в порівнянні з 2021 роком, питома вага податкових надходжень у загальному обсязі доходів держави скоротилася на 32,2 в. п.: з 85,4% до 53,1%. Найбільші втрати припали на митні платежі: ПДВ (-33,5% у 2022 р. порівняно з 2021 р.) та акцизний податок (-47,7% у 2022 р. порівняно з 2021 р.) із ввезених товарів, ввізного мита (-36,7% у 2022 р. порівняно з 2021 р.), що відбулося у зв'язку із значним скороченням обсягів імпорту та застосування суттєвих митних пільг. Внаслідок різкого зниження прибутків підприємств та переходу ряду з них на спрощену систему оподаткування надходження від податку на прибуток значно скоротилися. Проте у 2022 році у структурі доходів бюджету значно зросла частка коштів від закордонних країн і міжнародних організацій, яка склала 26,92%, що на 26,82 в.п. більше, ніж у 2021 році.

Найбільш постраждали внаслідок воєнних дій регіони зазнали найбільших економічних втрат і, відповідно, найбільше скоротили сплату податкових та митних платежів до Державного бюджету України. Так, найбільший спад у 2022 р. у порівнянні з 2021 р. спостерігався в Донецькій (-8,1 млрд грн, або -47,5%), Запорізькій (-5,1 млрд грн, або -37,5%), Луганській (-1,9 млрд грн, або -52,5%), Харківській (-7,4 млрд грн, або -17,6%), Херсонській (-2,7 млрд грн, або -59,5%) областях.

Не зважаючи на таке суттєве скорочення податкових надходжень у 2022 році, все ж податки залишаються важливим інструментом регулювання соціально-економічного розвитку країни та залишаються мірилом можливостей держави у світовому економічному просторі щодо розвитку науки, освіти, культури, гарантування економічної безпеки, зростання суспільного добробуту громадян.

На сьогодні роль податків як регулятора та стабілізатора економіки зростає. Податкова система є динаміч-

ною та супроводжується відповідними змінами у законодавстві, які регламентують питання справляння податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

Податкова система є досить складним та полісистемним поняттям, що є об'єктом дослідження вітчизняних науковців та практиків. Так, серед учасників податкових правовідносин не існує єдності стосовно сутнісного наповнення поняття "податкова система". Ситуацію загострює і той факт, що на законодавчому рівні нині немає чіткого розмежування та розуміння таких понять, як: "система загальнообов'язкових платежів", "система податків і зборів", "система оподаткування", що призводять до існування різних підходів до тлумачення поняття "податкова система". Не зважаючи на те, що означені поняття мають багато спільних рис, все ж вони є не просто різними за своєю суттю, а й різними як з боку інституціонально-організаційної будови так і з боку структурно-функціонального призначення. Саме тому, з метою формування єдиного підходу, виникає потреба в теоретичному визначенні сутності поняття "податкова система".

Аналіз сутності податкової системи як економічної категорії базується на дослідженні закономірностей розширеного відтворення, його окремих фаз, особливо розподілу та перерозподілу грошової форми вартості.

На основі вивчення фахової економічної літератури визначено, що науковці роблять різні акценти на сутність поняття "податкова система". Так, В.Г. Баранова, О.Ю. Дубовик, В.П. Хомутенко розглядають податкову систему як регламентовану нормами фінансового права, закріплену в законах та інших нормативно-правових актах із питань оподаткування, сукупність податкових відносин, які опосередковуються фінансовими органами, що забезпечують адміністрування податків і проявляються в конкретних формах оподаткування [2, с. 47]. Автори роблять акцент на сукупності податкових відносин, які опосередковуються фінансовими органами, що забезпечують адміністрування податків.

І.В. Педь трактує податкову систему як законодавчо встановлену в державі сукупність обов'язкових платежів (податків і зборів), що підлягають сплаті юридичними й фізичними особами до бюджетів різних рівнів [3, с. 54], тобто робить акцент на наступних складових податкової системи, а саме: обов'язкових платежах (податків і зборів) та платниках податків (фізичні та юридичні особи).

В.Л. Андрущенко вважає, що податкова система — це сукупність податків і зборів, обов'язкових платежів, об'єднаних спільною організаційною структурою та нормативно-правовою базою [4].

На думку О.Т. Замасло, податкова система є багаторівневою структурою, яка регламентується нормами фінансового права і складається з податків та зборів, які справляються у визначеному чинним законодавством

порядку, платників податків і уповноважених державних органів, які здійснюють діяльність щодо забезпечення повного та своєчасного надходження обов'язкових платежів до бюджетів різних рівнів [5]. Автор, розглядаючи податкову систему, робить акцент на визначенні поняття як системи з багаторівневою структурою до складу якої входять: податки, збори, платники податків та уповноважені державні органи, які здійснюють контроль за надходження податків до місцевих та державного бюджетів.

А.М. Соколовська пропонує розглядати податкову систему як багаторівневу структуру, яка включає в себе: податкові відносини; нормативно-правові акти; конкретні форми оподаткування; фіскальні установи [6, с. 15], що розширює попередні підходи, оскільки до складу податкової системи автор включає ще й нормативно-правові акти, які регулюють питання оподаткування.

З. С. Варналій у своїх дослідженнях зазначає, що податкову систему необхідно розглядати на змістовному та організаційних рівнях. Тому, у широкому розуміння податкова система — це складна система фінансово-економічних відносин, що складаються між державою (державними органами влади та місцевого самоврядування) та платниками податків у процесі перерозподілу створеного продукту. Таким чином, податкова система включає в себе не лише наявну систему податків і зборів та систему оподаткування, але й її інституційно-правове забезпечення, систему адміністрування податків та зборів. Тобто, будова податкової системи обумовлює системний підхід, який передбачає загальність окремих елементів, об'єднаних регулярною взаємодією з тою чи іншою формою управління [7, с. 18].

На думку О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянської, С. М. Кокшарова, податкова система являє собою сукупність законодавчо закріплених у державі податків, зборів і платежів, процедур їх встановлення, зміни чи скасування; дій, що забезпечують їхню сплату, контроль і відповідальність за порушення податкового законодавства [8, с. 20]. Автори розглядаючи сутність означеного поняття, роблять акцент на сукупність податків, зборів і платежів, процедур їх встановлення, зміни чи скасування, а також інших податкових правовідносинах.

Відповідно до Податкового кодексу України податкова система України є сукупність загальнодержавних та місцевих податків та зборів, що справляються в установленому Податковим Кодексом України порядку [9].

Р.М. Лещенко, досліджуючи суть та поняття податкової системи України, стверджує, що податкову систему України становить сукупність податків і зборів, а сукупність прийомів і методів адміністрування податків й зборів слід розглядати як систему оподаткування. Тому надалі в аналізі й дослідженні податкової системи України слід дотримуватись законодавчо визначеного поняття "податкова система", наданого Податковим кодексом України й підкріпленого Конституцією України, а визначення податкової системи, які не вписуються в конституційно визначені рамки, будемо вважати такими, що не відповідають Конституції України [10, с. 100].

Проаналізувавши основні підходи до розкриття змісту поняття "податкова система" зазначимо, що вра-

хуючи складність та багатоаспектність даного поняття ми вважаємо, що податкову систему слід розглядати через призму поєднання наступних сфер: структурної, податкове законодавство, система органів виконавчої влади, що справляють податки і збори; системи адміністрування, податкова безпека. Кожна із зазначених сфер має свою внутрішню структуру, яка формується внаслідок взаємодії її елементів (складових).

Перша сфера — структурна — сукупність обов'язкових платежів, які використовуються для формування дохідної частини бюджетної системи та позабюджетних фондів. В Україні встановлюються загальнодержавні та місцеві податки та збори. До загальнодержавних належать податки та збори, що встановлені Податковий кодексом і є обов'язковими до сплати на усій території України (податок на прибуток підприємств, податок на доходи фізичних осіб, податок на додану вартість, акцизний податок, екологічний податок, рентна плата, мито). До місцевих належать податки та збори, що встановлені відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, визначених Податковим кодексом, рішеннями сільських, селищних, міських рад у межах їх повноважень і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад (податок на майно, єдиний податок, збір за місця для паркування транспортних засобів, туристичний збір) [9].

Друга сфера — податкове законодавство — сукупність нормативно-правових актів, що регламентують відносини, які виникають у сфері справляння податків і зборів (встановлення переліку податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час адміністрування податків та зборів, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.). Податкове законодавство України складається з Конституції України; Податкового кодексу України; Митного кодексу України та інших законів з питань митної справи у частині регулювання правовідносин, що виникають у зв'язку з оподаткуванням митом операцій з переміщення товарів через митний кордон України; чинних міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України і якими регулюються питання оподаткування; нормативно-правових актів, прийнятих на підставі та на виконання Податкового кодексу України та законів з питань митної справи; рішень органів місцевого самоврядування з питань місцевих податків та зборів.

Третя сфера — система органів виконавчої влади, що справляють податки і збори — сукупність державних органів влади, які відповідають за законодавче забезпечення податкового процесу, здійснюють адміністрування податків, зборів, платежів, у тому числі проводять відповідно до законодавства перевірки та звірки платників податків; контролюють своєчасність подання платниками податків та платниками єдиного внеску передбаченої законом звітності (декларацій, розрахунків та інших документів, пов'язаних з обчисленням і сплатою податків, зборів, платежів), своєчасність, достовірність, повноту нарахування та сплати податків, зборів, платежів; надають адміністративні послуги платникам податків, зборів, платежів; реєструють та ведуть

облік платників податків, платників єдиного внеску, об'єктів оподаткування та об'єктів, пов'язаних з оподаткуванням, проводять диференціацію платників податків; розробляють та реалізують податкову політику.

В Україні Державна податкова служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів і який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Міністерство фінансів України забезпечує серед іншого формування та реалізацію єдиної державної податкової політики, державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового законодавства, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску. Державна митна служба України (Держмитслужба) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів. Держмитслужба реалізує державну митну політику, державну політику у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства з питань державної митної справи.

Четверта сфера — адміністрування — сукупність рішень та процедур контролюючих органів і дій їх посадових осіб, що визначають інституційну структуру податкових та митних відносин, організують ідентифікацію, облік платників податків і платників єдиного внеску та об'єктів оподаткування, забезпечують сервісне обслуговування платників податків, організацію та контроль за сплатою податків, зборів, платежів відповідно до порядку, встановленого законом [9].

П'ята сфера — податкова безпека — такий стан податкової сфери держави, який характеризується узгодженістю інтересів суб'єктів податкових відносин, стабільністю податкового законодавства; спроможністю своєчасно виявляти та запобігати загрозам та ризикам у сфері оподаткування.

Податкова безпека є підґрунтям для формування належного рівня всіх інших елементів національної безпеки, оскільки від неї залежить стабільність і достатність податкових надходжень до державного бюджету, а отже і життєздатність держави. Податкова безпека досягається шляхом проведення виваженої політики відповідно до прийнятих в установленому порядку доктрин, концепцій, стратегій і програм у політичній, економічній, соціальній, інформаційній і власне фінансовій сферах [11].

Функціонування країни в умовах воєнного стану вимагає розробки і застосування нестандартних інструментів та прийняття управлінських рішень націлених на підтримку економіки. За таких обставин суттєвих змін зазнає податкова система держави, трансформація якої продовжується і до нині. Так, у 2023 році податкове законодавство зазнало ряду змін. Зокрема, припинили свою дію окремі податкові пільги; внесено зміни до порядку реєстрації ПДВ-накладних /розрахунків коригування; змінилися розміри деяких ставок податків; було впроваджено нові форми податкової звітності, тощо.

Крім змін, які вже набули чинності, на сайті Верховної Ради України розміщено Проект Закону № 8401 від 31.01.2023 р. "Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану", яким передбачено: скасування можливостей для ФОП та юридичних осіб бути платниками єдиного податку III групи із застосуванням ставки у розмірі 2% від суми доходу; скасування можливості для ФОП платників єдиного податку I та II групи не сплачувати єдиний податок; відновлення проведення документальних перевірок; відновлення перебігу строків, визначених податковим законодавством; відновлення штрафних санкцій за порушення податкового законодавства; відновлення штрафних санкцій за порушення правильності нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування; відновлення штрафних санкцій за порушення порядку використання РРО/ПРРО. Також законопроектом передбачено: установити, що у разі сплати платником податків протягом 30 календарних днів з дня, наступного за днем отримання податкового повідомлення-рішення, суми податкового зобов'язання, нарахованого за результатами документальних перевірок, які були відновлені або розпочаті з 01 липня 2023 року та завершені до дня припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, штрафні (фінансові) санкції (штрафи), нараховані на суму такого податкового зобов'язання, скасовуються, а пеня не нараховується. Водночас сума сплаченого податкового зобов'язання не підлягає оскарженню; поновлення заборони на роботу програмних реєстраторів розрахункових операцій в режимі офлайн без виданого діапазону фіскальних номерів; зміна визначення дати віднесення до податкового кредиту сум податку на додану вартість по операціях з постачання послуг нерезидентом на митній території України; врегулювання питання оподаткування податком на прибуток підприємств "перехідних" операцій з відвантаження (надання) товарів (робіт, послуг), які було розпочато в період сплати єдиного податку та завершено в період сплати податку на прибуток підприємств [12].

Законопроектом вносяться зміни до Податкового кодексу України та низки законів, якими передбачено з 1 липня 2023 року скасування дії окремих норм законодавчих актів, запроваджених на період до припинення або скасування воєнного стану на території України.

Відповідно до пояснювальної записки до Законопроекту його прийняття забезпечить виконання Україною зобов'язань в рамках Меморандуму про економічну та фінансову політику від 8 грудня 2022 року та впровадження заходів, реалізація яких сприятиме збільшенню податкових надходжень у 2023 році. Зокрема, лише скасування права для фізичних осіб — підприємців та юридичних осіб бути платниками єдиного податку III групи із застосуванням ставки єдиного податку у розмірі 2% від суми доходу дозволить додатково залучити у 2023 році до бюджетів близько 8 млрд гривень.

Таким чином, після вступу в силу даного Законопроекту фактично відбудеться відновлення довоєнної податкової системи України. Проте, враховуючи сучасні виклики, вважаємо, зазначені заходи фрагментарними

та несистемними. Елементи податкової системи, є набором окремо функціонуючих, а не інтегрованих елементів єдиної системи. Спроби реформувати податкову систему призвели до суттєвого скорочення доходів державного бюджету та не дали бажаного ефекту.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

В умовах ринкової економіки на податкову систему держави покладається винятково важливі функції макроекономічного стабілізатора та регулятора економічних процесів держави. Через податкову систему відбувається не тільки мобілізація фінансових ресурсів, необхідних державі для виконання нею певних функцій, а й регулюючий вплив на економічні та соціальні процеси.

На сучасному етапі трансформації продовжується процес реформування та модернізації податкової системи, адже перед нею стоїть завдання стати дієвим інструментом для подолання кризи викликаного поширення пандемії COVID-19 та веденням повномасштабної війни на території нашої країни. А набуттям Україною статусу країни-кандидата до ЄС поставило перед нашою країною нові вимоги гармонізувати вітчизняне податкове законодавство із податковим законодавством ЄС.

Відповідно необхідно сформувати стабільну податкову систему, яка забезпечила б достатній обсяг надходжень платежів до бюджетів усіх рівнів, ефективне функціонування економіки, справедливий підхід до оподаткування всіх категорій платників податків, а також створення умов для інтеграції України у світове співтовариство. Стратегічною метою реформ у сфері оподаткування на сучасному етапі розвитку податкової системи держави, має стати перехід від домінування принципу фіскалізму до більш активної реалізації її регулятивного потенціалу в напрямку стимулювання економічного розвитку.

Література:

1. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua/uk> (дата звернення 1.05.2023).
2. Податкова система: навчальний посібник / В. Г. Баранова, О. Ю. Дубовик, В. П. Хомутенко та ін.; за ред. В. Г. Баранової. Одеса: ВМВ, 2014. 344 с.
3. Педь І. В. Податкова система: економіко-правова характеристика податків: навчальний посібник. Київ, 2007. 191 с.
4. Податкова система: навчальний посібник / за заг. ред. В. С. Андущенка. Київ, 2015. 416 с.
5. Замасло О. Т. Податкова система України: теорія, методологія, практика: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 420 с.
6. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення: монографія. Київ, 2004. 454 с.
7. Варналій З. С. Податкова система України: інституціонально-функціональна структура та шляхи модернізації. Економічний дискурс: Міжнародний науковий журнал. 2018. № 2. С. 15—24.
8. Податкова система України: тренінг-курс: навч. посіб. / О. М. Тимченко, Ю. В. Сибірянська, С. М. Кокшарова та ін.; за заг. ред. О. М. Тимченко; передм. Т. І. Єфименко. — К.: ДННУ "Акад. фін. управління", 2012. 656 с.

9. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення 5.05.2023).

10. Лещенко Р. М. Суть та поняття податкової системи України. Науковий вісник публічного та приватного права. 2021. №6. С. 96—103. (DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.6.16>).

11. Крамаренко К. М., Сахно І. В. Податкова безпека в управлінні фінансовою безпекою держави. Ефективна економіка. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7763> (дата звернення: 8.05.2023). (DOI: 10.32702/2307-2105-2020.4.52).

12. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей оподаткування у період дії воєнного стану: Проект Закону України від 31.01.2023 № 8401. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41268> (дата звернення: 10.05.2023).

References:

1. Official website of the Ministry of Finance of Ukraine. (2023), available at: <https://www.mof.gov.ua/uk> (Accessed 1 May 2023).
 2. Baranova, V.H. Dubovyk, O.Yu. and Khomutenko V.P. (2014), Podatkova systema [Tax system], VMV, Odesa, Ukraine.
 3. Ped', I.V. (2007), Podatkova systema: ekonomiko-pravova kharakterystyka podatkiv [Tax system: economic and legal characteristics of taxes], Kyiv, Ukraine.
 4. Anduschenko, V.S. (2015), Podatkova systema [Tax system], Kyiv, Ukraine.
 5. Zamaslo, O.T. (2017), Podatkova systema Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka [Tax system of Ukraine: theory, methodology, practice], L'vivs'kyj natsional'nyj universytet imeni Ivana Franka, L'viv, Ukraine.
 6. Sokolovs'ka, A.M. (2004), Podatkova systema derzhavy: teoriia i praktyka stanovlennia [Tax system of the state: theory and practice of formation], Kyiv, Ukraine.
 7. Varnalij, Z.S. (2018), "Tax system of Ukraine: institutional and functional structure and ways of modernization", Ekonomichnyj dyskurs, vol. 2, pp. 15—24.
 8. Tymchenko, O.M. Sybirians'ka, Yu.V. Koksharova S.M. and other (2012), Podatkova systema Ukrainy: treninh-kurs [Tax system of Ukraine: training course], DNNU "Akad. fin. upravlinnia", Kyiv, Ukraine.
 9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua> (Accessed 5 May 2023).
 10. Leschenko, R.M. (2021), "The essence and concept of the tax system of Ukraine", Naukovyj visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava, vol. 6, pp. 96—103
 11. Kramarenko, K.M. Sakhno, I.V. (2020), "Tax security in the management of the financial security of the state", Efektyvna ekonomika, [Online], vol. 4, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua> (Accessed 8 May 2023).
 12. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), The Draft Law of Ukraine "On amendments to the Tax Code of Ukraine and other laws of Ukraine regarding the peculiarities of taxation during the period of martial law", available at: <http://zakon.rada.gov.ua> (Accessed 10 May 2023).
- Стаття надійшла до редакції 14.05.2023 р.*